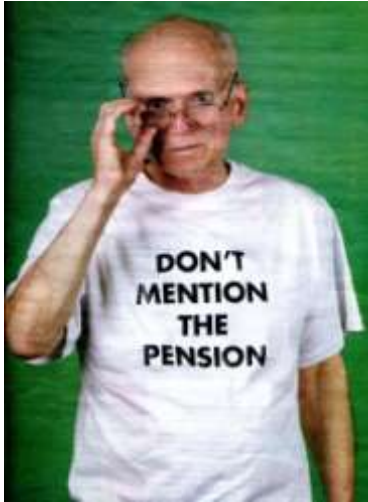

Ouwe lul versus onbenul

Als er iets is wat ons twintigers en dertigers niet boeit, is het wel pensioen. Snugger is dat niet. Redacteur Marieke Venbrux daalde voor één keer af in de krochetr van de pensioenregeling.

Uit: Carp, 29 oktober 2008 (rubriek 'Geld'). Tekst Marieke Venbrux, beeld Simon Wald-Lasowski

Mijn vader is een fijn mens. Ik heb wel iets van hem weg... In één ding verschillen we echter faliekant van elkaar: dat betreft onze verstandhouding met pensioen. Voor mijn vader is pensioen een hot issue. Nog twee jaar, dan is hij los. Prima voor hem, minder voor mij. Het eerste dat hij me steevast vraagt bij elke nieuwe baan is 'of ze een goede pensioenregeling hebben'. Het antwoord dat ik steevast geef is 'dat dat wel het laatste is waar ik me druk om maak.' Waarop ons gesprek een stille dood sterft. Pensioen. Van het woord alleen al krijg ik schubben. De pensioenklapper die ik bij aanvang van mijn dienstverband kreeg, bevindt zich – nog in cellofaan – in het voorportaal van het oud-papier: op de onderste plank van mijn boekenkast. Daar heb ik er het minste last van.

Ik ben niet de enige die zich bedient van struisvogeltechnieken als het op pensioen aankomt.

Slechts één op de acht Nederlanders weet wat hij of zij na pensionering krijgt, aldus onderzoeksbureau CenterData. En uit een enquête van ING blijkt dat twintigers en dertigers massaal afhaken als het woord pensioen valt. Sterker: we bezoeken liever de tandarts dan een pensioenadviseur. Slechts één dring vinden we erger dan pensioen: filerijden op zondag.

De conclusies verbazen mij niet. Want: pensioen is mijlener-van-ons-bed-show. Een bezoek aan een hypotheekadviseur is – zeker tijdens de kredietcrisis – ook geen feestnummer, maar daar staat op korte termijn nog iets feestelijks tegenover: een huis. Het duurt echter nog jaren voor we 65 worden – als we dat al worden – en het is te hopen dat ons pensioengeld tegen die tijd niet verdampt is. Bovendien hebben we altijd nog een AOW-uitkering van de staat, eventueel aangevuld met de overwaarde op ons huis, een erfenis en – voor wie zijn euro's niet naar IJsland heeft gebracht – wat spaargeld. Maar los van dat alles, en tevens de crux: het pensioenstelsel is zo'n ingewikkelde brei van regelingen en uitzonderingen, dat wie nú ook maar enig inzicht wil krijgen in wat hij straks te besteden heeft, zich beter maar kan inschrijven voor een Postdoc Pensioenrecht.

Zonder specialistische kennis is het bijna niet te doen. Al is hier wel een kentering. **Want waar overheid, verzekeraars en werkgevers het voorheen wel prima leken te vinden dat we ons massaal niet bekommerden om onze oudedagvoorziening, wringen ze zich inmiddels in allerlei bochten om ons warm te laten lopen voor het thema. Zo moet voorkomen worden dat over dertig jaar hele**

hordes ouderen op de armoedegrens leven. Organisaties als het CNV, het Verbond van Verzekeraars en de Ombudsman Pensioenen, richtten bijvoorbeeld in 2004 de Stichting Pensioen kijker op, om Nederlanders stil te laten staan bij hun pensioen. In 2007 ging een nieuwe Pensioenwet in, die pensioenregelingen transparanter moet maken. Financiële waakhond AFM verklaarde pensioen afgelopen jaar als speerpunt van haar toezichtbeleid, om voor elkaar te boksen dat pensioenuitvoerders consumenten begrijpelijke info geven. De pensioenuitvoerders op hun beurt spreken de consument direct aan op hun onverschillige houding. Zo wrijft Zwitserleven, bij monde van Chris Zegers, het werknemers in haar spotjes maar eens in: het is óf heel veel kinderen maken of een gewoon een pensioen regelen. En Achmea – moederbedrijf van onder meer FBTO, Centraal Beheer Achmea en Interpolis – vraagt in haar nieuwe campagne mensen letterlijk wat hen bezielt: 'Zodra dit billboard weg is, denkt niemand meer aan zijn PENSIOEN. Waar zijn we mee bezig?'

Rolberoerte

Nou stel ik mezelf die vraag ook geregeld. Dan gaat het echter om andere zaken dan mijn pensioen. Tot eergisteren. Ik kreeg een 'waardeopgave' van mijn oude pensioenverzekeraar, afgegeven 'wegens dienstverlating'. Een kleine rolberoerte volgde. Ik ben al ruim drie jaar in vaste dienst. Was dit een verkapte manier van mijn werkgever om mij te laten weten dat hij niet langer gebruik wenste te maken van mijn diensten? Leek me sterk, maar hé, in tijden van economische tegenspoed kun je niet paranoïde genoeg zijn. De algebra op het formulier zelf bracht ook weinig verheldering, waarop ik voor mijn eigen gemoedsrust besloot dat het wel 'een administratief dingetje zou zijn'. Navraag bij de P&O-afdeling leerde dat dat klopte.

Ik had dus nog een baan. Maar wat wel weer pijnlijk duidelijk werd: ik snap geen hout van pensioen. **Ik kan, nota bene met een mr.-titel op zak, niet eens een waardeopgave lezen, laat staan dat ik weet wat ik na mijn 65ste eventueel/als ik dan nog leef/de euro's niet verdampt zijn/bij benadering te besteden heb. Best triest.** Dat moest maar eens veranderen. Met frisse tegenzin haal ik daarom mijn pensioenklapper uit het vet. Ik dompel me onder in de wereld van de waardeoverdrachten, pensioengrondslagen en franchisebedragen. En Achmea, dat mij op de vrouw afvraagt waar ik mee bezig denk te zijn, mag mij boven halen, als ik kopje onder ga.

Horrorscenario

Eerst maar even terug naar de basis: de drie pijlers van het pensioenstelsel. De eerste pijler is AOW. Tevens mijn eerste deceptie. Want **weliswaar heb ik de afgelopen 31 jaar niet onder een stoeptegels doorgebracht, dus ik wist dat AOW geen vetpot is, maar nu ik de bedragen weer eens zie staan, krabbel ik mezelf toch achter de oren.** Wie getrouwd is of samenwoont, heeft recht op 50 procent van het netto minimumloon. Dat komt neer op 673,84 euro (bruto) per maand. Een alleenstaande krijgt 70 procent: 984,86 euro. Als ik het van de AOW moet hebben, moet ik nu alvast op zoek naar heel veel houtjes om over 35 jaar op te bijten.

Niet voor niets kent ons pensioenstelsel een tweede pijler: het aanvullende pensioen, dat we opbouwen via onze werkgever. Meestal dan. Zelf heb ik bij een bedrijf gewerkt waar werknemers pas na twee jaar onder een pensioenregeling vielen. 'Dat is onder de huidige wetgeving niet meer toegestaan, de 'wachtijd' mag maximaal twee maanden bedragen', zegt Hans Duijn, directeur Pensioenverzekeringen bij Achmea. Een werkgever is, enkele bedrijfstakingen daargelaten, echter niet verplicht tot een pensioenregeling. 'Bij jonge of kleine bedrijven ontbreekt zo'n regeling vaak. Werknemers moeten dan zelf iets regelen om geen pensioengat op te lopen.' Net als zzp'ers of

werknemers mét pensioenregeling die straks een extraatje willen. Dit ‘zelf doen’ is de derde pijler van het pensioenstelsel. ‘Sparen, beleggen, of een lijfrenteverzekering afsluiten komen het meeste voor. Denk daarbij ook aan een nabestaandenpensioen; het zou zuur zijn als je partner en kinderen na jouw overlijden moeten verhuizen, omdat ze de hypotheek of huur niet meer kunnen betalen.’

Voor mij is ‘zelf doen’ vooralsnog niet aan de orde, ik heb een pensioenregeling en betaal maandelijks, via mijn salaris, pensioenpremie. Ook de werkgever betaalt mee. ‘De premies worden betaald aan de pensioenuitvoerder. Dat kan een eigen ondernemingspensioenfonds – beheerd door een bestuur van werkgevers en werknemers – zijn, maar vaak is het een pensioenverzekeraar.’

De premies zijn een percentage (in mijn geval resp. 7 en 14 procent) van de ‘pensioengrondslag’. Hier begint de ellende. Want de term mag dan voorkomen in het Groene Boekje, daarmee spreekt ‘ie nog niet voor zich. Duijn: ‘De pensioengrondslag is het pensioensalaris minus de franchise. Het pensioensalaris is meestal gelijk aan je bruto jaarsalaris. Van het pensioensalaris wordt een bepaalde bedrag, een franchise, afgetrokken. De regeling houdt er namelijk rekening meer dat je straks ook nog AOW krijgt. Die franchise is voor iedereen binnen de pensioenregeling gelijk.’ Stel dat ik – wishful thinking – een jaarsalaris heb van 48.000 euro. Daar gaat de franchise, die in mijn geval 12.120 euro bedraagt, vanaf. Zo kom ik uit op een bedrag van 35.880 euro: mijn pensioengrondslag. En daarmee zakt de moed me in de schoenen. Want ik weet nu alleen nog maar het bedrag waarover mijn werkgever en ik premie betalen, het zegt nog *niente de tutti* over het geld dat ik straks krijg uitgekeerd.

Jobhoppen

Dat laatste is afhankelijk van het type pensioenregeling. Er zijn veel verschillende soorten regelingen en het voert te ver om deze allemaal uit de doeken te doen, maar het type dat veruit het meeste voorkomt is de middelloonregeling, aldus Hans Duijn. ‘Hierbij wordt de pensioenuitkering gebaseerd op het gemiddelde salaris van het werkzame leven van de deelnemer aan de regeling.’ En dat is nog wel even een dingetje. Want **uit onderzoek van de Vrije Universiteit Amsterdam blijkt dat het overgrote deel van de Nederlanders denkt bij pensionering 70 procent of meer van het laatstverdiende loon te ontvangen. Die gedachte klopt dus niet.**

Ook ik ‘heb’ een middelloonregeling. Jaarlijks bouw ik 1,875 procent van mijn pensioengrondslag (mijn pensioensalaris minus de franchise) aan pensioenuitkering op. Concreet: stel dat ik veertig jaar deelneem aan een pensioenregeling en dat ik de eerste twintig jaar een pensioensalaris heb van 48.000 euro, en de volgende twintig jaar 60.000 euro. Mijn gemiddelde pensioensalaris bedraagt dan 54.000 euro per jaar. Daar gaat de franchise, in mijn geval dus 12.120 euro, vanaf. Mijn gemiddelde pensioengrondslag bedraagt dan 54.000 euro min 12.120 euro, ofwel: 41.880 euro. Om te weten wat ik na mijn 65ste aan aanvullend pensioen tegemoet kan zien, moet ik 1,875 procent nemen van 41.888 en dat vermenigvuldigen met 40. Dan kom ik uit op 31.416 euro. Dat is het bedrag dat ik aan mijn 65ste jaarlijks aan aanvullend pensioen ontvang. Als ik dat deel door twaalf – Willie Wortel, eat your heart out – kom ik uit op een maandelijks pensioen van 2.618 euro bruto. En daar komt mijn AOW-uitkering dan nog bovenop.

Ik geloof dat ik het zowaar een beetje snap. Maar daarmee ben ik er nog allerminst. Want de gedachte dat ik, lid van de generatie-jobhop, mijn hele carrière bij dit bedrijf zal slijten, is een regelrechte dijenkletser. Wat gebeurt er als ik overstap naar een nieuwe werkgever? ‘Als je werkzaam blijft in dezelfde branche, met een verplicht bedrijfstakpensioenfonds, gaat je

pensioenopbouw mee en verandert er niks. Meestal is dat niet zo. Dan zijn er twee opties: je laat het achter bij de oude uitvoerder en krijgt het uitgekeerd als je met pensioen gaat of je neemt het mee naar je nieuwe pensioenuitvoerder.'

En daarmee ben ik terug bij het begin van mijn pensioenavontuur: de waardeoverdracht. Pensioenuitvoerders moeten hieraan meewerken, mits de deelnemer dit verzoek binnen zes maanden na indiensttreding bij de nieuwe pensioenuitvoerder indient. Nu ben ik iemand die bij de vraag 'kiezen voor waardeoverdracht?' het ja-hokje acuut aanvinkt; de gedachte dat ik op mijn 65ste de pensioenrompslomp van 36 verschillende pensioenuitvoerders bij elkaar moet gaan sprokkelen, komt mij voor als een horrorscenario. Toch is overdracht lang niet altijd snugger, weet Duijn. 'Als je in de oude regeling tien jaar pensioen hebt opgebouwd, wil dat niet zeggen dat je er in de nieuwe regeling ook tien opbouwjaren voor terugkrijgt. Andere zaken waar je rekening mee moet houden, zijn bijvoorbeeld het opbouwpercentage, het franchise-bedrag en de vraag of je "slapende" uitkering bij de oude pensioenverzekeraar jaarlijks wordt aangepast aan de inflatie. Daar moeten werknemers zich echt bij laten adviseren, een eenduidig antwoord bestaat niet.'

Dampkring

Er is wat mij betreft nog een ander heikel punt. Want pensioenfondsen en verzekeraars genereren de uit te keren pensioengelden door de premies die de deelnemers betalen te beleggen. Wie garandeert mij dat mijn geld straks niet volledig in rook is opgegaan? Die vrees had ik al, met de kredietcrisis ben ik helemaal getransformeerd tot 007 (en dan laat ik de vergrijzing, waardoor steeds minder mensen het geld voor meer moeten opbrengen, nog buiten beschouwing). Duijn: 'Pensioenuitvoerders beleggen met een "lange horizon". Een tijdelijke waardedaling van aandelen kunnen ze normaliter wel opvangen. Wel loop je het risico dat je pensioenfonds of je werkgever – als je bij een pensioenverzekeraar zit – in magere jaren geen extra toeslagen op je pensioen kan verlenen. Hierdoor is je koopkracht straks mogelijk niet helemaal op peil.'

Enfin. Pa-lief kan de champagne ontkurken, ik heb mij pensioenkennis opgepoetst. Maar hier laat ik het voor nu even bij. Een te grote cijferload kan mijn linkerherselhelft niet aan. Ik ga koffiedrinken bij een vriendin, wier relatie onlangs op de klippen is gelopen. Die doet gefrustreerd de voordeur open. Wat ze vandaag toch in de bus kreeg... Een informatiefolder van haar pensioenverzekeraar. Of ze al een 'partner pensioen' had geregeld!? De verzekeraar leek @##&% wel niet goed bij zijn hoofd! Er moest überhaupt nog een partner gevonden zien te worden die het tot zijn 65ste bij haar uithield, en dan zou zij nú al voor hem een pensioen moeten regelen? Waar was haar pensioenverzekeraar mee bezig? Of leverde die ook meteen een partner aan? Ik heb haar het telefoonnummer van Hans Duijn gegeven.